

บทที่ 2

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับก้อนเนื้อของต่อมธัยรอยด์

ก้อนเนื้อของต่อมธัยรอยด์พบได้ประมาณ 6.4% ของผู้หญิง และ 1.5% ของผู้ชาย¹ พบน้อยในเด็กและพบเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามอายุ ก้อนเนื้อที่พบจากการคลำจำนวนมากที่พบว่ามีความมากกว่า 1 ก้อนเมื่อตรวจด้วยวิธีอื่น ๆ การตรวจด้วยเครื่องอัลตราซาวด์จะมีโอกาสพบก้อนมากขึ้นคือพบได้ถึง 13 - 40% ของผู้ป่วยที่มาด้วยโรคอื่น ๆ ที่ไม่โรคของต่อมธัยรอยด์² โดยทั่วไปก้อนมักมีขนาดถึง 1 เซนติเมตรจึงจะสามารถพบได้จากการคลำ ความสำคัญของก้อนขนาดเล็กที่ตรวจพบโดยบังเอิญจากการทำอัลตราซาวด์ยังไม่ทราบแน่นอน

สาเหตุของก้อนเนื้อของต่อมธัยรอยด์ โดยทั่วไปยังไม่ทราบแน่นอน การที่พบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชายถึง 4 เท่า ชี้บ่งว่าฮอร์โมนของเพศหญิงคือเอสโตรเจนอาจมีส่วนในการเกิดขึ้นหรือการเจริญเติบโตของก้อน อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบหลักฐานอื่น ๆ ที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานดังกล่าว³

การได้รับรังสีรักษาบริเวณศีรษะและคอ จะเพิ่มอุบัติการณ์ของก้อนเนื้อของต่อมธัยรอยด์ทั้งชนิดที่เป็นและไม่เป็นมะเร็ง โดยเฉพาะถ้าได้รับเมื่ออายุยังน้อย มักเกิดภายใน 10 - 20 ปี หลังได้รับรังสีและมักมีหลายก้อน

การวินิจฉัยแยกโรคของก้อนเนื้อของต่อมธัยรอยด์ แสดงไว้ในตารางที่ 1⁴ จะเห็นได้ว่ามีภาวะผิดปกติได้มากมาย ก้อนเนื้อที่เป็นของต่อมธัยรอยด์จริง ๆ จะพบเป็น colloid adenoma เป็นส่วนใหญ่ (27 - 60%)⁵ รองลงมาคือ follicular adenoma ชนิด simple มะเร็งของต่อมธัยรอยด์พบได้ประมาณ 10 - 14% ของก้อนที่คลำพบได้ ส่วนใหญ่ที่พบจะเป็น Papillary และ Follicular ตามลำดับ มะเร็งที่พบยังอาจเป็นชนิดที่กระจายมาจากบริเวณอื่น ๆ เช่น เต้านม, malignant melanoma

ตารางที่ 1 การวินิจฉัยแยกโรคของก้อนเดี่ยวที่พบบริเวณต่อมธัยรอยด์

Benign Thyroid Neoplasms	Other Thyroid Abnormalities
Follicular Thyroid Neoplasms	Thyroiditis
Colloid	Thyroid cyst
Simple	Thyroid hemiagenesis
Fetal	Infectious
Embryonal	Granulomatous disease
Hurthle cell	(e.g. sarcoidosis)
Teratoma	
Lipoma	Nonthyroidal Lesions
Dermoid cyst	Lymphadenopathy
Malignant Thyroid Neoplasms	Aneurysm
Papillary carcinoma	Thyroglossal duct cyst
Follicular carcinoma	Parathyroid cyst
Medullary thyroid carcinoma	Parathyroid adenoma
Anaplastic carcinoma	Laryngocele
Metastatic carcinoma	Cystic hygroma
Sarcoma	
Lymphoma	

จากการศึกษาโดยการทำ Thyroid scan จะสามารถแยกก้อนที่พบออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มที่ไม่สามารถจับสารไอโอดีนได้ เรียกว่า cold nodule พบประมาณ 84% กลุ่มที่สองคือกลุ่มที่จับสารไอโอดีนได้ปกติเรียกว่า warm nodule พบประมาณ 10.5% และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่จับสารไอโอดีนได้มากกว่าปกติเรียกว่า hot nodule พบ 5.5% ในกลุ่ม hot nodule นี้ ผู้ป่วยอาจจะเกิดภาวะต่อมธัยรอยด์ทำงานมากเกินไป โดยเฉพาะถ้าก้อนมีขนาดใหญ่กว่า 3 เซนติเมตร โอกาสที่จะพบมะเร็งในกลุ่ม cold, warm และ hot nodule เป็น 16%, 9% และ 5.5% ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่ จะมีก้อนเป็นชนิด cold nodule ซึ่งแม้จะมีโอกาสเป็นมะเร็งมากกว่าก้อนชนิดอื่น ๆ แต่ก็ยังเป็นชนิดที่ไม่เป็นมะเร็งอยู่มาก

ความสำคัญในการประเมินก้อนเดี่ยวของต่อมธัยรอยด์ก็คือ จะต้องพยายามแยกให้ได้ว่า ก้อนนั้นเป็นมะเร็งหรือไม่ เนื่องจากการดูแลรักษาต่างกัน ประวัติและการตรวจร่างกายที่สำคัญซึ่งจะบ่งชี้ว่าผู้ป่วยอาจเป็นมะเร็งได้แสดงไว้ในตารางที่ 2

ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่สุดของการเกิดมะเร็งคือประวัติการได้รับรังสีบริเวณศีรษะและลำคอ ควรซักถึงอายุขณะที่ได้รับ ตำแหน่งที่ได้รับ และขนาดของรังสีที่ใช้ถ้าเป็นไปได้ ถึงแม้ว่าเพศหญิงจะพบก้อนเนื้อของต่อมธัยรอยด์มากกว่าเพศชาย แต่ถ้าพบก้อนเนื้อแล้วผู้ชายจะมีโอกาสเป็นมะเร็งได้มากกว่า ก้อนเนื้อของต่อมธัยรอยด์ในผู้ป่วยกลุ่มที่อายุน้อยกว่า 20 ปี หรือมากกว่า 60 ปีจะมีโอกาสเป็นมะเร็งได้มากขึ้น ผู้ป่วยที่มีประวัติครอบครัวของ Multiple endocrine neoplasia (MEN)

ตารางที่ 2 ลักษณะทางคลินิกที่สนับสนุนว่าอาจเป็นมะเร็งในผู้ป่วยที่มีก้อนเนื้อของต่อมธัยรอยด์

- 1 ประวัติครอบครัวของ Multiple endocrine neoplasia หรือมะเร็งของต่อมธัยรอยด์ชนิด medullary
- 2 อายุ น้อยกว่า 20 ปี หรือ มากกว่า 60 ปี
- 3 เพศชายพบได้มากกว่าเพศหญิง
- 4 มีประวัติได้รับรังสีรักษาบริเวณศีรษะและลำคอ ในวัยทารก วัยเด็ก หรือวัยรุ่น
- 5 ก้อนขนาดใหญ่ โตเร็ว
- 6 อาการปวด
- 7 ก้อนมีลักษณะ firm หรือแข็ง
- 8 ก้อนมีลักษณะยึดติดกับอวัยวะข้างเคียง
- 9 ผู้ป่วยมีอาการของการถูกกดทับจากก้อน เช่น เสียงแหบ กลืนลำบาก หอบเหนื่อย
- 10 ต่อมน้ำเหลืองที่คอด้านเดียวกันโตด้วย
- 11 ก้อนมีขนาดโตขึ้นทั้งที่ได้รับการรักษาด้วยยาธัยรอยด์ฮอร์โมนอยู่

syndrome จะเพิ่มโอกาสที่จะเป็นมะเร็งของต่อมธัยรอยด์ชนิด Medullary มีการศึกษาพบว่า ก้อนที่ยังโตขึ้นขณะที่ได้รับการรักษาด้วยยาธัยรอยด์ฮอร์โมนจะพบว่าเป็นมะเร็งได้มากกว่าก้อนที่ขนาดเท่าเดิมหรือลดลง

การตรวจร่างกายมีความสำคัญมาก การที่ก้อนมีการยึดติดกับอวัยวะข้างเคียงเช่น trachea หรือกล้ามเนื้อ sternocleidomastoid จะมีแนวโน้มที่จะเป็นมะเร็งได้มาก เช่นเดียวกับการการที่ก้อนมีขนาดโตขึ้นอย่างรวดเร็ว, การตรวจพบต่อมน้ำเหลืองที่คอด้านเดียวกัน การที่ตรวจพบอาการข้างเคียงคือ เสียงแหบ กลืนลำบากหรือเหนื่อย ก็บ่งชี้ว่าก้อนนั้นน่าจะเป็นมะเร็ง แต่ก็เกิดจากก้อนชนิด benign ได้ถ้าก้อนมีขนาดใหญ่

การตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดในปัจจุบันคือ การทำ Fine needle aspiration (FNA) สามารถแยกภาวะที่ไม่เป็นมะเร็ง ออกจากมะเร็งได้คือ คือพบว่าไม่เป็น

มะเร็งได้ประมาณ 60% สงสัยว่าจะเป็นมะเร็ง (suspicious) ได้ประมาณ 20% และมะเร็งได้ 10 - 20% มีความจำเพาะสูง คือมีผลลบเทียมเพียง 2.3%⁷ ผลแทรกซ้อนน้อย และราคาไม่แพง ข้อเสียที่พบคือ การเก็บตัวอย่างและการอ่านผล จะต้องทำโดยผู้ที่มีประสบการณ์มากพอ การทำซ้ำหลาย ๆ ครั้งจะช่วยทำให้การแปลผลดีขึ้น⁸ การตรวจทางห้องปฏิบัติการอื่น ๆ ที่มีผู้นิยมใช้ ได้แก่การตรวจ Thyroid scan เพื่อตรวจว่าเป็น hot nodule หรือไม่ เนื่องจากมีโอกาสที่จะพบมะเร็งน้อยกว่าแบบอื่น ๆ นอกจากนี้ กรณีที่ตรวจพบก้อนอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย ก็จะลดโอกาสที่จะเป็นมะเร็งเช่นกัน การตรวจโดยอัลตราซาวด์อาจช่วยบอกความเสี่ยงในการเป็นมะเร็งได้ กล่าวคือ จะพบมะเร็งในก้อนชนิดที่เป็น solid, mixed และ pure cystic ได้เท่ากับ 21%, 12% และ 7% ตามลำดับ⁶

การรักษาในรายที่ผลการตรวจ FNA บ่งชี้ว่าสงสัยว่าจะเป็นมะเร็ง (suspicious) หรือเป็นมะเร็ง (positive) คือการผ่าตัดซึ่งอาจใช้ร่วมกับวิธีอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับชนิดของมะเร็งที่พบ กรณีที่พบว่าไม่เป็นมะเร็ง อาจรักษาโดยการให้ยาฮอร์โมนขนาดสูง, การผ่าตัด หรือใช้การเฝ้าสังเกตในกรณีที่ให้ยาไม่ได้ผล, มีความเสี่ยงต่อผลแทรกซ้อนของยาเช่นอยู่ในวัยหมดประจำเดือน และผู้ป่วยยังไม่ประสงค์จะรักษาโดยการผ่าตัด

มีการศึกษาธรรมชาติของก้อนเดี่ยวของต่อมธัยรอยด์ชนิดที่ไม่เป็นมะเร็ง จากการทำ FNA ที่ไม่ได้รับการรักษาจำนวน 86 ราย ติดตามเป็นระยะเวลาตาม 9 - 11 ปี พบว่ามีผู้ป่วยเพียง 1 รายที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็น suspicious⁹ และผลการผ่าตัดพบว่าเป็นมะเร็ง จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นน้อยมาก ทำให้สนับสนุนการเฝ้าติดตามผู้ป่วยเพียงอย่างเดียว ในรายที่ไม่สามารถรักษาด้วยยา, ไม่ตอบสนองต่อยา และปฏิเสธการผ่าตัด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย